

Asia: VN/8392/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

2 a § Maksun periminen / Uttag av avgif

Muistiliitto pitää tärkeänä, että asiakkaalle saadusta palvelusta toimitettava lasku sisältää olennaiset tiedot selkeästi kirjattuna ja eriteltynä, jotta asiakas voi helposti todeta laskun oikeellisuuden tai mahdolliset virheet. Erityisesti monilla sosiaali- ja terveystaluuksilla paljon käyttävillä kuten ikääntyneillä ja muistisairailta on vaikeuksia hahmottaa monimutkaisia termejä ja kokonaisuuksia. Oikaisuvaatimuksen ohjeet tulee liittää laskuun, samoin tieto mahdollisuudesta saada maksuun alennusta tai että se voidaan jättää perimättä kokonaan. Myös palvelunkäyttäjän yksityisyydensuojasta huolehtiminen on kannatettavaa.

Hallituksen esitys ei käsittele nykytilaa, jossa kunnat ovat ulkoistaneet maksujen perintää yksityisille toimijoille. Perinnässä on kyse julkisen vallan käytöstä ja Muistiliiton näkemyksen mukaan saamatta jääneiden maksujen perintä tulee hoitaa kunnan toimesta.

2 b § Päätös maksukyvyyn mukaan määräytyvästä maksusta / Beslut om avgift som bestäms enligt betalningsförmågan

-

3 § Käyttämättä jätetystä palvelusta perittävä maksu / Avgift för oanvänd service

Palveluntarjoajan näkökulmasta käyttämättä jäävät palvelut ovat hukattua resurssia ja on tietyissä tilanteissa on perusteltua periä niistä maksu.

Kuitenkin esimerkiksi muistisairaana asiakkaan kohdalla riski siihen, että palvelu jää käyttämättä on suuri, erityisesti, ellei tukena ole omaista tai kotihoitoa, joka varmistaa palvelun piiriin tulemisen. Palveluntarjoajia tulisi velvoittaa kehittämään tapoja muistuttaa palvelusta esimerkiksi tekstiviestillä, lisäksi tulisi kehittää saavutettavia keinoja niille asiakkaille, joilla on kognitiivisia ja hahmottamisen ongelmia. Lisäksi peruutusikäytännöt ja mahdolliset maksuseuraamukset tulee viestiä asiakkaalle suullisesti ja/tai kirjallisesti jo palvelua varattaessa mahdollisimman selkeästi. Lisäksi olisi annettava

mahdollisuus antaa selvitys siitä, miksi palvelu on jäänyt käyttämättä ja sen perusteella harkittava maksun perimistä.

5 § Maksuttomat terveystalvelut / Avgiftsfria hälsovårdstjänster

Muistiliitto kannattaa esityksen tavoitetta vahvistaa peruspalvelujen käyttöä ja saatavuutta ja vähentää palveluun hakeutumisen aiheuttamaa taloudellista raskautta. Muistiliitto kannattaa sitä, että avosairaanhoidon hoitajakäynnit säädetään maksuttomiksi. Vastaanotolle hakeutumisen kynnyksestä tulee madaltaa erityisesti paljon palveluja tarvitsevien ja käyttävien asiakasryhmien osalta ja maksuttomuus tukee tätä. Paljon palveluja tarvitsevien joukossa on pienituloisia, mm. eläkeläisiä ja selvityksissä on todettu heidän palvelujen alikäyttönsä. Sosiaali- ja terveystalvelujärjestelmän kantokyvyn näkökulmasta on tärkeää, että ihmiset hakeutuvat hoitoon ajoissa ennen terveydellisten ongelmien vaikeutumista, jolloin hoito on jo myös yhteiskunnalle kalliimpaa. Perusterveydenhuollon yleislääkärikäyntien maksuttomuus on harkittava asia.

6 a § Maksukatto / Avgiftstak

Muistiliitto kannattaa asiakasmaksujen enimmäismäärän eli maksukaton laajentamista suun terveydenhuoltoon sekä tilapäiseen kotisairaanhoidon ja kotisairaalahoidon. Suun terveydellä on merkittäviä yhteyksiä muihin sairauksiin ja suun terveyden on todettu olevan heikompi heikossa sosioekonomisessa asemassa olevilla, joilla on usein myös muita terveysongelmia. Laajennus kaventaa terveyseroja väestöryhmien välillä.

Muistisairaalan asiakkaan on erittäin haastavaa tai jopa mahdotonta seurata itse maksukaton täyttymistä. Riski siitä, ettei maksukatto hyödytä asiakasta, on suuri. Muistiliiton näkemyksen mukaan vastuu maksukaton täyttymisen seurannasta tulisi siirtää viranomaisille.

Muistiliitto yhtyy SOSTEn ja monien muiden järjestöjen näkemykseen, että kuluvalle hallituskaudella käynnistetään selvitys koskien eri maksukattojen (asiakasmaksut, lääkkeet, matkat) yhdistämistä yhdeksi maksukatoksi. Tämä selkiyttäisi ja helpottaisi tilannetta erityisesti kaikkein pienituloisimpien osalta.

7 b § Palvelun pitkäaikaisuus / Servicens långvariga karaktär

-

7 c § Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon maksu / Avgift för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård

Muistiliitto kannattaa tehostetun palveluasumisen maksuperusteiden tuomista asiakasmaksulakiin. Painopiste ikäihmisten pitkäaikaishoivassa on laitoshoidon sijaan tehostetussa palveluasumisessa, jonka asiakkaista noin kolme neljäsosaa on muistisairaita. Maksuperusteiden nykyinen vaihtelu kunnittain asettaa asukkaat eriarvoiseen asemaan ja uudella sääntelyllä lisätään asiakkaiden yhdenvertaisuutta, mitä Muistiliitto kannattaa. Tällä hetkellä tehostetusta palveluasumisesta voidaan periä erittäin korkeitakin maksuja. Hintojen ohella palvelujen sisältö vaihtelee voimakkaasti palveluntarjoajasta riippuen, mikä tekee palvelujen keskinäisen vertailun asiakkaalle vaikeaksi, jopa mahdottomaksi.

Muistiliitto toteaa, että nyt esitetty kuukausittainen minimi pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen tai pitkäaikaisen perhehoidon asiakkaan käyttöön jääväksi käyttövaraksi 165 euroa ja vastaava pitkäaikaisen laitoshoidon asiakkaan minimikäyttövara 110 euroa ovat tasoltaan vaatimattomat ja mahdollistavat vain hyvin rajalliset henkilökohtaiset menot.

10 b § Pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta, pitkäaikaisesta perhehoidosta ja pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnssomsorg, långvarig familjevård och för långvarig sluten vård

Muistiliitto kannattaa ehdotusta, joka yhdenmukaistaa pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta, pitkäaikaisesta perhehoidosta ja pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävien maksujen perusteena olevia tuloja.

10 c § Tuloista tehtävät vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa, pitkäaikaisessa perhehoidossa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa / Avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnssomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård

Muistiliitto kannattaa ehdotusta, jossa yhdenmukaistetaan maksukyvyyn mukaan määräytyvien maksujen perusteena olevista tuloista tehtäviä vähennyksiä.

10 d § Tuloista tehtävät erityiset vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa perhehoidossa / Särskilda avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnssomsorg och långvarig familjevård

-

10 e § Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävä maksu / Avgift för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice

-

10 f § Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice

-

10 g § Tuloista tehtävät vähennykset jatkuvassa ja säännöllisessä kotona annettavassa palvelussa sekä pitkäaikaisessa asumispalvelussa / Avdrag från inkomsterna för fortgående och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice

-

10 h § Tukipalvelut ja asumispalveluun liittyvät palvelut / Stödtjänster och tjänster i samband med boendeservice

-

10 i § Laskennallinen metsätulo / Kalkylerad inkomst av skog

-

10 j § Maksun määrääminen ja tarkistaminen / Bestämmande och justering av avgift

-

10 k § Palvelun keskeytyksen vaikutus asiakasmaksuun / Hur avbrott i servicen påverkar klientavgiften

-

11 § Maksun alentaminen ja perimättä jättäminen / Nedsättning och eftergift av avgift

Muistiliitto pitää kannatettavana, että asiakasmaksuja voidaan alentaa ja jättää perimättä. Liitto kuitenkin huomauttaa, että esimerkiksi muistisairaille ja monille muille asiakasryhmille on liian vaativaa oma-aloitteisesti hakea maksualennusta tai -vapautusta. Muistiliitto kannattaa sitä, että kunnalle säädetään velvollisuus tiedottaa asiakasta maksujen huojentamisesta ja huomauttaa samalla, että tiedon on oltava selkeää ja saavutettavaa sekä oltava saatavissa jo ennen palvelutapahtumaa tai sen yhteydessä. Tieto on annettava asiakkaalle kirjallisessa muodossa.

13 § Muulta kuin Suomessa asuvalta perittävä maksu / Avgift av dem som inte är bosatta i Finland

-

14 § Tulojen, korvausten tai saamisten periminen kunnalle tai kuntayhtymälle / Uppbärande av inkomster, ersättningar eller fordringar till kommunen eller samkommunen

-

14 a § Viranomaisten tiedonsaantioikeus / Myndigheternas rätt att få upplysningar

-

15 § Muutoksenhaku / Ändringssökande

-

Voimaantulo (alustava voimaantuloajankohta 1.1.2021) Ikraftträdande

Muistiliitto kannattaa esitettyä voimaantulon ajankohtaa 1.1.2021. Asiakasmaksut ovat erityisen merkityksellisiä paljon sote-palveluita käyttävien toimeentulon näkökulmasta. Tilanteen korjaaminen on syytä hoitaa ripeästi.

Suomu Katariina
Muistiliitto ry